

CUPRINS

PREFAȚĂ, Nicu GAVRILUȚĂ.....	9
PREFAȚĂ, Iulian APOSTU.....	17
INTRODUCERE	23

Capitolul I

Ce este transumanismul?	27
I.1. Structuri legitimante ale modernității recontextualizate în <i>transumanism</i>	30
I.1.1. Mitul Supraomului.....	34
I.1.2. Mitul rațiunii.....	37
I.1.3. Mitul progresului	43
I.2. Arhetipuri ale transumanismului.....	46
I.3. Simboluri ale transumanismului.....	50
I.3.1. Simbolurile vizuale în transumanism	53
I.3.1.1. Simbolul H+ și identitatea transumanistă	53
I.3.1.2. Cyborgul, simbol al transformării.....	53
I.3.1.3. Ochiul augmentat, simbol al viziunii extinse.....	54
I.3.1.4. Inelele sferice, simbol al globalizării și conectivității	54
I.3.1.5. Simbolul noii geneze, recrearea umanității.....	55
I.3.2. Simbolurile conceptuale în transumanism.....	56
I.3.2.1. Singularitatea, simbolul transformării radicale	56
I.3.2.2. Încărcarea minții, simbol al nemuririi digitale	56
I.3.2.3. Corpul ca platformă, simbol al flexibilității și îmbunătățirii	57

I.3.3. Simbolurile etice în transumanism	57
I.3.3.1. Balanța dreptății, simbol al echilibrului etic	57
I.3.3.2. Scara progresului, simbol al avansului uman	58
I.3.4. Simbolurile viitorului în transumanism	59
I.3.4.1. Orașele inteligente, simbol al societăților tehnologizate.....	59
I.3.4.2. Planeta augmentată, simbol al expansiunii globale	59
I.3.4.3. Coloniile spațiale, simbol al extinderii dincolo de Pământ	60

Capitolul II

Către o nouă eră a super/supraoamenilor?.....	62
II.1 Bioameliorarea umană	63
II.1.1. Modificarea/editarea genetică	64
II.1.2. Implanturile tehnologice și augmentările cibernetice	65
II.1.3. Terapia genică și medicina regenerativă	66
II.1.4. Perspectivele viitoare ale bioameliorării umane.....	67
II.2 Reproducerea asistată medical – RMA.....	67
II.2.1. Fertilizarea in vitro (FIV)	68
II.2.2. Tehnologiile emergente în RMA.....	69
II.2.2.1. Inteligența artificială în RMA.....	69
II.2.2.2. Editarea genetică și RMA	70
II.2.2.3. Bioimprimarea 3D în RMA	70
II.2.3. Transumanismul și reproducerea medical asistată	71
II.3. Omul robot – umanitatea încotro?	71
II.3.1. Definirea conceptului de om robot	73
II.3.1.1. Întrebări centrale: Ce înseamnă să fii uman? Ce este omul robot?	74

II.3.2. Evoluția ideii de om robot	75
II.3.2.1. Istoria și dezvoltarea conceptului de om robot.....	75
II.3.2.2. Rolul science-fiction-ului în popularizarea ideii de om robot	77
II.3.3. Omul robot și identitatea umană	78
II.3.3.1. Schimbarea identității umane în contextul augmentării tehnologice	79
II.3.3.2. Natura conștiinței și a sinelui în era postumană.....	80
II.3.3.3. Probleme de continuitate personală și identitate digitală	81
II.3.4. Implicații etice și sociale ale conceptului de om robot	81

Capitolul III

Pericolele transumanismului	86
Grupa 1: Riscurile existențiale	86
Grupa 2: Inegalitățile sociale și amplificarea diviziunilor.....	88
Grupa 3: Pierderea autonomiei și amenințarea libertății individuale	89
Grupa 4: Schimbarea ireversibilă a naturii umane	91
III.1. Critici și consecințe ale transumanismului	92
III.2 Răspundere vs. responsabilitate în transumanism	104
III.3 Transumanismul și noile religii	113
CONCLUZII GENERALE.....	121
CĂRȚI	127

PREFAȚĂ

Seducătoarele camuflări ale sacralului în transumanism

„Omul anului 2025 trăiește și respiră tehnologie, aproape în sens propriu” – afirmă Loredana Terec-Vlad chiar din introducerea noii sale cărți. Afirmăția este provocatoare și stimulativă. Citind și recitind cartea, eu remarc ingeniozitatea autoarei de a decipta mituri, simboluri și arhetipuri camuflăte în transumanismul actual. Este vorba de admirabila lecție a lui Mircea Eliade adusă la zi cu privire la supraviețuirea camuflată a sacralului în societățile noastre, mai mult sau mai puțin tehnologizate. Expresiile sacralului pe care le are în atenție Loredana Terec-Vlad în cartea de față sunt miturile, arhetipurile și simbolurile. Toate aceste creații spirituale ale omului nu mor. Ele se regăsesc mai mult sau mai puțin camuflăte în practicile noastre profesionale și în viața de zi cu zi. De prezența lor nu este străin nici transumanismul.

Astfel, *mitul supraomului* reinterpretat în transumanism este analizat de Loredana Terec-Vlad din perspectiva bioameliorării umane și a reproducerii asistate medical. Este de văzut unde va duce în timp această combinație dintre celebra idee a lui Friedrich Nietzsche și noile performanțe ale tehnologiilor medicale referitoare la evoluția omului.

Autoarea este foarte sensibilă și la posibilele consecințe negative ale „jocului de-a Dumnezeu”: este vorba de faptul că unii oameni de știință, furați de magia marilor performanțe tehnologice, sunt realmente seduși de mândria realizărilor personale, iar ego-ul lor gonflat nu mai lasă loc lui Dumnezeu... Riscul este ca acest nou *Homo deus* (Yuval Noah Harari) să uite complet de Dumnezeu și să se pună el însuși în locul Creatorului.

Pagini consistente din carte sunt consacrate transumanismului, acest curent de gândire foarte actual și extrem de prizat astăzi în mediile

culturale și academice occidentale. Teoreticienii transumanismului combină, printre altele, ingineria genetică, informatica, tehnologiile emergente cu nanotehnologia moleculară și inteligența artificială. Scopul final este cel al îmbunătățirii calității vieții umane prin ameliorarea și vindecarea unor boli dificile, dar și prin creșterea capacității intelectuale, fizice și emoționale. Dincolo de toate acestea, poate că țintele cele mai spectaculoase ale transumanismului sunt *digitalizarea conștiinței* și *euthanasierea morții*.

Un alt merit al Loredanei Terec-Vlad este acela de a fi surprins, concis și percutant, anumite derapaje și nefaste interpretări ale supraomului din filosofia lui Nietzsche în cuprinsul totalitarismelor socolului XX. Este vorba de *nazism*, cel care ipostazia figura emblematică a supraomului în cadrele spațiului vital al rasei pure dominat de morala stăpânului. Apoi, trimiterele autoarea sunt la marxism, o altă toxică ideologie care preia ideea supraomului și o traduce în ipostaza *omul nou*, evident superior.

Convingerea Loredanei Terec-Vlad este că transumanismul „recontextualizează mitul supraomului, adică transformă omul obișnuit în supraom, fără a da naștere, însă, unui nou mit...”¹. Supraomul trasmaniștilor nu va putea da naștere unui alt (supra)om. Problema reproducerii în transumanism este una reală și imposibil de rezolvat. Cel puțin în momentul de față. Nu poate fi vorba în transumanism de transmiterea intergenerațională a supraomului. Concluzia Loredanei Terec-Vlad este una clară și lucidă. „Dacă va apărea doar o nouă ființă care nu va putea fi considerată ca parte a unui continuum evoluționist, atunci aceasta ar putea fi catalogată drept un experiment eșuat al omului”².

Plecând de la celebra teză a lui Mircea Eliade privind supraviețuirea camuflată a miturilor, Loredana Terec-Vlad regăsește

¹ Loredana Vlad Terec, *Mituri, arhetipuri și simboluri în transumanism*, București, Editura Prouniversitaria, 2025, p. 15.

² *Ibidem*, p. 16.

în transumanism și alte mituri recontextualizate. Trimiterile precise sunt la *mitul progresului* și la cel al *rațiunii* umane. Toate aceste narațiuni arhetipale sunt interpretate de Loredana Terec-Vlad ca fiind *structuri legitimize* specifice timpurilor noi pe care le trăim.

Astfel, *mitul progresului*, în varianta credinței profane în progresul experimentului științific bazat pe raționamente inductive, este menționat cu trimiteri precise la opera filosofului englez Francis Bacon. Apoi este foarte bine evidențiat mitul progresului în ipostaza „progresul moral al omului”, cu referențe precise la filosofia lui Immanuel Kant. Incontestabil, la marele succes occidental al mitului progresului a avut o contribuție decisivă și filosofia lui Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Trimiterea precisă a doamnei Loredana Terec-Vlad este la ideea progresului ca „mers rațional al spiritului absolut în istorie”.

Aș reaminti aici ideea lui Mircea Eliade – neinfirmată până în momentul de față – referitoare la faptul că, în istorie, progresul nu este continuu, cu atât mai puțin infinit. El este ușor de remarcat și de cuantificat în ordinea realităților tehnice și în tot ceea ce ține de confortul nostru material. În schimb, în lumea spiritului, scria Eliade, progresul încetează a mai fi tot timpul o certitudine. Ideea o preia și Ioan Petru Culianu în *Eros și magie în Renaștere*. Aici, discipolul lui Mircea Eliade pune față în față *omul renascentist* cu cel *modern*. Primul are anumite calități și deprinderi culturale pe care cel din urmă le-a pierdut. Poate că ele au fost o formă de tribut plătit calității vieții din lumea noastră (post)modernă.

Ori, transumanismul reia mitul progresului și-l ipostaziază în figura nouă a *omului augmentat*. Altfel spus, omul viitorului va progresa fizic, emoțional și cognitiv. Rămâne de văzut. Cert este faptul că Loredana Terec-Vlad are perfectă dreptate: *mitul progresului* se regăsește din plin în cuprinsul gândirii transumaniste.

Realizând un documentat și concis excurs într-o parte a istoriei gândirii europene, Loredana Terec-Vlad își asumă înțelegerea *mitului rațiunii* ca una dintre structurile legitimize ale modernității. De aici

rezultă și derivatele populare legate de atotputernicia rațiunii: *raționalismul și raționalitatea*. În cartea de față este ușor de urmărit succesul occidental al mitului rațiunii în economie și biologie; filosofie și sociologie; justiție și politică etc. Sunt evidențiate și tragicele derapaje ale raționalismului în istorie. Concluzia este aceea că fetișizarea rațiunii a devenit un mit creat de intelectualii occidentali care a adus incontestabile avantaje, dar și regretabile tragedii în istoria modernă a lumii noastre.

În concluzie, cele trei mituri occidentale analizate de Loredana Terec-Vlad în noua sa carte se regăsesc din plin (și) în gândirea transumanistă de astăzi. Mai exact, „mitul supraomului a devenit mitul omului *ameliorat* (îmbunătățit), mitul progresului devine mitul progresului *nesfârșit*, iar mitul rațiunii divine mitul rațiunii *tehnologice*³.

Cartea mai conține și documentate referințe la originea termenului de *arhetip*, respectiv la perspectivele de analiză ale acestuia (metafizică, psihologică și culturală). Sunt preferate de autoare sensurile date arhetipului de Mircea Eliade și Carl Gustav Jung. Din scrierile acestuia din urmă, Loredana Terec-Vlad selectează anumite *componente, figuri, motive și situații arhetipale* care s-ar regăsi în creații artistice cu conținut transumanist. Trimiterile precise sunt la erou și binefăcător; birocrat și îngrijitor; copil și bătrân; maestru și părinte; explorator și rătăcitor; magician și vrăjitor etc. În joc sunt și varii teme culturale care se regăsesc frecvent în scrierile autorilor transumanști: inteligența artificială și invaziile extraterestre; colonizările spațiului și căutarea nemuririi; singularitatea tehnologică și manipulările genetice.

O bună parte din cuprinsul acestei cărți este dedicat analizei minuțioasă a *simbolurilor* transumanismului. Plecând de la ideea lui Mircea Eliade referitoare la simbol ca „ontologie presistematică”,

³ *Ibidem*, p. 24.

autoarea cărții de față prezintă foarte elocvent anumite simboluri explicite sau camuflate ale transumanismului.

Semnificativ este un fapt subtil pe care-l remarcă Loredana Terec-Vlad: *dubla spirală a genomului uman* (ADN-ul) a devenit un simbol central în transumanism, fiind legat direct de domeniile medicinei și de cel al geneticii. Un alt element tehnic interpretat ca simbol în transumanism este *cipul de computer*. El simbolizează „capacitatea tehnologiei de a augmenta funcțiile *cognitive și fizice* umane”⁴.

Un alt element central al transumanismului cu evidentă componentă simbolică este *cyborgul*. Această entitate hibridă – om și mașină deopotrivă – reprezintă „idealul transumanist al unei simbioze perfecte între biologie și tehnologie”⁵. Unitatea nu se limitează doar la fuziunea noilor tehnologii cu biologicul, ci și cu datele mentale și afective ale omului actual. La limită, cyborgul este și simbolul unei *identități fluide*, una ce se poate reinventa „în funcție de dorințe și nevoi”⁶.

Din lista simbolurilor transumaniste contabilizate minuțios de Loredana Terec-Vlad nu putea să lipsească *H+*. Acest simbol „combină litera *H* (ca semn pentru *uman*), cu simbolul matematic *+* care semnifică ameliorarea sau augmentarea. *H+* a devenit un simbol global al mișcării transumaniste, ideea filosofică esențială transmisă de simbol fiind cea de *depășire a limitelor naturale prin intermediul tehnologiei*”⁷. O asemenea depășire a condiției umane s-ar putea face și cu ajutorul *ochiului augmentat*, susțin cei mai înfocați fani ai transumanismului. Cu ajutorul lui, entitatea postumană ar putea vedea ceva din lumea celor nevăzute. Ideea ne dă tuturor frâu liber imaginației...

⁴ *Ibidem*, p. 30.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, p. 32.

⁷ *Ibidem*, p. 31.

Alte simboluri vizuale ale transumanismului pe care le cercetează Loredana Terec-Vlad sunt *inelele sferice*. Ele „reprezintă rețelele de informații și tehnologii care susțin progresul transumanist”⁸ și viitoarea evoluție a umanității. Figura omului nou al transumanismului este frecvent reprezentată de un *embrion tehnologic* stilizat. Urmează alte „simboluri conceptuale” (Loredana Terec-Vlad) ale transumanismului, cum ar fi *singularitatea*, *digitalizarea minții* și *corpul ca platformă*. Nu lipsesc nici „simbolurile etice”, adică *balanța dreptății* și *scara progresului*. La finalul primului capitol, autoarea ne prezintă sintetic și alte trei „simboluri ale viitorului” specifice transumanismului. Este vorba de *orașele inteligente*, *planeta augmentată* și *coloniile spațiale*. Toate par a fi decupate din filmele științifico-fantastice...

În sfârșit, această constelație de simboluri este proiectată de Loredana Terec-Vlad într-un viitor al *superoamenilor* și al *oamenilor roboți* configurat deja într-o anumită măsură de biotehnologie, editare genetică, implanturi tehnologice, augmentări cibernetice, terapie genică, medicină regenerativă și reproducerea umană asistată medical. Tuturor acestora, Loredana Terec-Vlad le consacră pagini consistente în partea a doua a cărții sale. Așa cum era de așteptat, autoarea ne atrage atenția și asupra *pericolelor transumanismului*: riscurile existențiale, inegalitățile și noile clivaje sociale, pierderea autonomiei, noua sclavie tehnologică și mutilarea naturii umane.

Pe toate aceste componente mitologice, arhetipale, simbolice, etice și filosofice ale transumanismului literatura de specialitate le tratează cu maximă atenție, încredere și seriozitate. De ce? Pentru că aceste simboluri, împreună cu miturile și arhetipurile anterior menționate, ilustrează supraviețuirea în timp și istorie a creațiilor spirituale. Așa cum a demonstrat Mircea Eliade, spiritul nu moare niciodată. El supraviețuiește camuflat în cele mai insolite ipostaze ale

⁸ *Ibidem*, p. 32.

vieții noastre. Inclusiv în transumanism. Neavând componente mitologice și religioase explicite, noile tehnologii conferă transumanismului o aură de „religie” vie, reală, pe gustul multor spirite seculare și anticlericale. Cu alte cuvinte, transumanismul este o nouă *religie seculară* gândită ca o alternativă la religiile tradiționale ale lumii noastre.

Așa cum ne solicita la timpul său Mircea Eliade, noi, intelectualii din științele socio-umane, suntem obligați să conferim o componentă culturală și, în primul rând, mitologică și religioasă noilor tehnologii. Doar așa se va putea institui și menține echilibrul vital între noile tehnologii și creațiile spirituale ale lumii în care trăim. Este exact ceea ce face admirabil și convingător Loredana Terec-Vlad în noul ei volum, *Mituri, arhetipuri și simboluri în transumanism*.

Prof. univ. dr. **Nicu GAVRILUȚĂ**,
Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași

PREFAȚĂ

Provocările transumanismului transpuse în social

Aflată la intersecția mai multor zone științifice, transumanismul devine una dintre marile provocări ale contemporaneității. Prin însuși subiectul abordat și mai ales prin prizma tratării interdisciplinare a acestuia, cartea marchează în literatura științifică o nouă preocupare științifică în care medicina, filosofia, sociologia, teologia morală și principiile de etică caută sensuri și dileme cu privire la tendințele actuale prin care însuși omul își propune propria sa transcendere.

Pentru literatura științifică românească, o carte despre transumanism este o dimensiune prea puțin explorată. În mod evident, problema tehnologiei și toate efectele tehnice dar și sociale care derivă din aceasta devin realități ușor de observat, însă, tratarea transumanistă a acestor noi realități este, în general, slab reprezentată în studiile științifice naționale.

Dilema tehnologiei apare atunci când autonomia sau controlul uman își pierde reperele. Ideea comunicării cu roboți poate fi fascinantă, însă pretenția ideii de egalitate, de transfer emoțional sau de conștiință „downloadată” activează în științele sociale dilema funcționalității, cea a moralei sau a echității. Astfel, încă de la începutul cărții, Loredana Terec-Vlad evidențiază opinia filosofului Fereidoun M. Esfandiary care, anticipând cu mai bine de jumătate de secol efectele revoluției tehnice, preciza faptul că tehnologia va accelera nu doar dezvoltarea, ci și ordinea socială și normele sale.

Facilitarea comunicării electronice a avut marele merit de a construi comunități de oameni cu preocupări comune, cu aceleași seturi de valori și idealuri, a reactivat grupuri de colegi și a deschis premise noi în ceea ce privește informarea rapidă. Odată cu aceasta, tehnologia și-a inserat și formele de vulnerabilitate: accesul la

informații false, dar scrise persuasiv, algoritmi Big Data folosiți în scopul și interesul unor mari companii, manipularea, slăbirea interesului pentru a căuta validitatea surselor etc.

Odinioară, individul era un produs cultural al comunității care l-a crescut și socializat. Socializarea și integrarea lui socială era dublată de preluarea valorilor de referință ale acelei comunități culturale. Astfel, valorile erau relativ comune și în baza lor, societatea își putea construi norme comune de conduită care să asigure coerența comună a comunității din care indivizii fac parte.

Accesul la informație, oricât de pozitiv ar fi, oferă individului o plăjă mult mai largă de informare decât suma datelor din propria comunitate. Astfel, indivizii se formează prin raportare la idealuri proprii și nu mai răspund întotdeauna la reperele valorice ale comunității în care au crescut. Un volum larg de producții științifice reclamă astăzi o tendință generalizată orientată spre individualismul relațional, efect direct al unei lumi în care impactul tehnologiei crează structuri sociale noi care influențează cultura, opiniile despre conjugalitate și pe cele cu privire la patrimoniu. Tehnologia influențează, crează dependență, restructurează mentalități, influențează decizii și schimbă comunități.

Cartea fascinează și prin antiteza pe care Loredana Terec-Vlad o realizează cu o abilitate unică – Nietzsche nu este un propovăduitor al creștinătății, așadar al culturii clasice, tradiționale în care prezența lui Dumnezeu este resursa care normalizează și menține moralitatea socială. Cu toate acestea, filosoful descrie modernitatea ca fiind decadentă și nihilistă, omul modern fiind pierdut în haosul noilor identități. Deși a încetat din viață la începutul secolului XX, Nietzsche înțelegea direcția a societăților și atrăgea atenția asupra faptului că societatea viitorului nu se va mai putea uni în jurul unor valori comune care să îi garanteze unitatea.

Unul dintre cele mai mari merite ale cărții derivă și din intenția autoarei de a recontextualiza miturile modernității prin prizma